

PODRAVINA - časopis za multidisciplinarna istraživanja, vol. IV., br. 10., Meridijani, Koprivnica 2006., 186 str.

U studenome 2006. godine pojavio se novi broj *Podravine - časopis za multidisciplinarna istraživanja*. Ovaj časopis regionalnog karaktera svoju primarnu djelatnost vidi u istraživanju i doprinosu povijesti grada Koprivnice i okolnog kraja Podravine, iako nisu ni zaobidjeni ni ostali krajevi toga dijela sjeverozapadne Hrvatske. Osim Koprivnice, javljaju se i radovi o povijesti gradova Križevaca i Đurđevca. Ovdje ćemo izdvojiti rad Vladimira Šadeka koji je u prethodnom broju *Podravine* objavio važan rad »Prilozi za povijest kotara Đurđevac u vrijeme šestosiječanjske diktature (od 1929. do 1934.)«, koji opisuje jedno od najtežih vremena u povijesti hrvatskog naroda toga kraja. Karakteristika ovog časopisa je njegovanje interdisciplinarnog pristupa prošlosti pa se tako, osim povijesne znanosti, ovdje javljaju ekonomija, geografija, demografija, etnologija, arhitektura, kao i one znanosti koje pridonose svestranom i detaljnom poznavanju povijesti određenoga grada, kraja i naroda. Časopis se može podičiti i međunarodnom suradnjom pa se na njegovim stranicama nerijetko pojavljuju radovi suradnika iz Mađarske, Slovenije i Austrije. *Podravina* se referira u četiri prestižna svjetska časopisa, a njezinu vrijednost je prepoznalo i Ministarstvo znanosti, obrazovanje i športa Republike Hrvatske. Iako, prema priznanju grupe znanstvenika entuzijasta koji su i pokrenuli ovaj časopis, nisu očekivali takvu pozornost znanstvene javnosti, ona nije nimalo slučajna kada se vidi trud unesen u taj projekt, a i postignuta znanstvena razina.

Autor prvog rada objavljenog u ovom broju je Hrvoje Petrić *Privilegije slobodnog i kraljevskog grada Koprivnice pisane kajkavštinom 13. studenoga 1699. godine* te se ovdje donosi tekst (građa) privilegija slobodnog i kraljevskog grada Koprivnice pisane kajkavštinom 1669. godine. Iako je Koprivnica povlasticu slobodnog i kraljevskog grada dobila davne 1356. godine od kralja Ludovika I. Anžuvina, tijekom druge polovice 16. stoljeća postojala je bojazan da se te privilegije naruše ili oduzmu jer su se krajiški zapovjednici počeli miješati u rad gradske uprave i suda pa su koprivnički građani ishodili novo potvrđivanje gradskih povlastica spomenute godine. Znakovito je da su te privilegije sada prvi put bile zapisane kajkavštinom.

Sljedeći je članak autora Igora Žiberne *Vpliv reliefnih in topoklimatskih značilnosti na rabo tal na območju zahodnih haloz*, s Odsjeka za geografiju Pedagoškog fakulteta u Mariboru. U ovom se radu, uz pomoć trodimenzionalnih slika i grafikona, pokazuje kako je pokrajina Zapadni Haloz pod utjecajem uzajamnog djelovanja prirodnih značajki pokrajine i čovjekove djelatnosti promijenila prirodna obilježja. U radu se analiziraju relevantne reljefne (velike strmine) i klimatske odlike (temperaturne razlike, vjetar, poplave) toga prostora.

Rad Gábora Hausnera, Lajosa Négyesia, Ferenc Pappa »*Tor*« *usred vinograda - pokušaj određivanja lokacije Novoga Zrina* s Povijesnog instituta Mađarske akademije znanosti, donosi prilično velik rad o istraživanju lokacije utvrde Novi Zrin koja je postojala od 1661. do 1664. godine, dakle samo tri godine. Važnost te utvrde je u tome što je ona, nakon što je podignuta 1661. godine kod sutoka potoka Kanjiže i Mure, na tadašnjem turskom ozemlju, time postala, između ostalog, svojevrsni *casus belli* za tursku stranu protiv Habsburške Monarhije te je srušena 1664. nakon trodnevne opsade turskih postrojbi, a iste je godine potpisan i Vašvarski

mir između zaraćenih strana. Iako su je zemljovid s početka 18. stoljeća još označavali, poslije tog razdoblja je konačno nestala. Nakon brojnih pokušaja određivanja zemljopisnog položaja Novog Zrina, koji su završili neuspješno, autori su napravili još jedan pokušaj, sada uz pomoć suvremenu tehnologije, usporedbe slikovnih prikaza i pripovjednih izvora s rezultatima satelitske lokalizacije, obavljene tijekom terenskog obilaska. U radu se potanko donese svi izvori koji govore o lokaciji novoga Zrina i njihova reinterpetacija. Na početku rada su zanimljiva pisma koje je Zrinski slao Dvorskom ratnom vijeću u vezi izgradnje Novog Zrina, njegova oporuka sastavljena 1662. godine u korist supruge Marije Sofije Lóbl, a ista utvrda se spominje i u optužbama koje je Zrinski slao vladaru protiv načina vođenja rata carskog generala Raimonda Montecuccolija. Autori su dali i rekonstrukcijski crtež utvrde na temelju GPS mjerenja i obilaska terena. U tekstu autori nisu odrekli genijalnost Zrinskom što se tiče položaja Novog Zrina, jer iako je utvrdu opsjedalo 40.000 Turaka, samo je malom broju njih bio omogućen napad na obronku brijega, na jedva 200 metara širokom području. Treba napomenuti da je i u Hrvatskoj relativno nedavno izašla knjiga Hrvoja Petrića, Dragutina Feletara i Petra Feletara, Novi Zrin: Zrinska utvrda na Muri (1661. - 1664.).

Članak Anne Marie Grünfelder *Drava - izvor sukoba u prošlosti - meta europske suradnje u sadašnjosti i budućnosti* donosi zanimljivu priču o rijeci Dravi u suvremeno doba, zapravo o prijeporu koji traje između političkih dužnosnika i tehnokrata te nevladinih udruga za ekologiju, čiji su stavovi o potencijalima i iskorištavanju te rijeke nespojivi. Gospodarstvenici smatraju da su ekolozi prijetnja gospodarskom napretku zemlje, a ekolozi upozoravaju da Drava ima jedan od rijetkih priobalnih i riječnih biotopa, kulturni i privredni krajolik te zaslužuje da bude udaljena od »gospodarskog izrabljivanja«. Oko pitanja Drave razvila se u posljednje vrijeme prekogranična suradnja i zaštita Drave u sklopu međunarodnog projekta »Dunav - Karpati«, a u Beču je osnovana i Euroregija »Dunav - Drava«.

Sljedeći članak je kratki stručni rad Franca Kuzmića *Prekmurski protestanti v 18. stoletju in njihva izselitev v artikularne kraje na Madžarskem* koji govori o preseljavanju protestanata, pripadnika evangelističke i kalvinističke vjere, iz Prekomurja u Mađarsku pod pritiskom Katoličke crkve. Prekomurci su se naselili u županiji Somogy, na grofovskim posjedima, južno od Velike Kanjiže, te su tako sredinom 18. stoljeća osnovali 12 seoskih naselja. U tom se kraju razvila i prekomurska protestantska književnost, a počeli su raditi i duhovni djelatnici poput Števana Kuzmića i Mihaela Bakoša. Cijela kolonija je u drugoj polovici 18. stoljeća narasla na oko 2000 ljudi.

Katarina Horvat-Levaj napisala je rad *Priilog istraživanju barokne sakralne arhitekture Podravine - župna crkva Sv. Martina u Martijancu* o graditeljskoj baštini Podravine, precizno o kasno baroknoj crkvi Sv. Martina u Martijancu, koja je građena od 1767. do 1777. godine. Autorica donosi iscrpan prikaz mnogih crkvi kasnobaroknog obilježja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, pa čak i na području Austrije, te ih uspoređujući sa Sv. Martinom u Martijancu, uspoređujući sakralnu arhitekturu, urbanističke i umjetničke dosege, zaključuje da je crkva Sv. Martina građena većinom po uzoru na crkvu Sv. Terezije u Bjelovaru (pri čemu autorica nagađa da je projektant obiju crkava možda isti čovjek), pri čemu se ipak Sv. Martin odlikuje nekim svojstvenim arhitektonskim rješenjima. Svojim iznimnim patronima postigla je iznimnu

kvalitetu te ujediniila u sebi obilježja različitih, još udaljenijih centara srednjoeuropskog baroka. Na kraju rada su fotografije nekih crkava kasnobaroknog razdoblja iz okolice.

Rad Jelene Balog *Doprinos proučavanju povijesti i važnosti Visoke gospodarske škole u Križevcima* na temelju relevantne literature i izvora donosi razloge važnosti Visoke gospodarske škole (učilišta) u Križevcima, posebno u drugoj polovici 19. stoljeća. Samo gospodarsko veleučilište podignuto je 1860. godine, a značilo je velik korak u modernizaciji tada skučenoga hrvatskog gospodarstva. Ukinućem kmetstva 1848. godine i raspadanjem kućnih zadruga pojavila se potreba da se zaostalost poljoprivrede unaprijedi kako bi se moglo prijeći na kapitalistički način proizvodnje. Rasla je potreba za stručnim kadrovima koji se razumiju u modernu poljoprivrednu proizvodnju. Treba istaknuti da je križevačko učilište bilo jedni zavod u Austro-Ugarskoj Monarhiji na kojemu se potpuno predavalo na slavenskom, dakle hrvatskom jeziku. Važnost učilišta pokazala se i na području šumarstva jer je trebalo podići stručnost i kvalitetu šumarstva u Hrvatskoj. Križevačko učilište prestaje s radom 1919. godine nakon što je osnovan Agronomski fakultet u Zagrebu, a nakon niza godina prenamjena 1985. osnovana je Viša poljoprivredna škola u Križevcima. Na kraju rada su statističke tablice polaznika te ukupan broj polaznika od 1860. do 1910. godine. Ukupan broj iznosi 873 polaznika, od kojih je 48% iz Hrvatske, 28 iz Slavonije, 9 iz Dalmacije, 4,5 iz Bugarske, 2% iz Slovenije itd., pri čemu se vidi da su učilište većinom pohađali polaznici iz tadašnje Trojedne Kraljevine.

Autor predzadnjeg članka *Politička situacija i izbori u općini Molve od 1871. do 1914. godine* je Vladimir Šadek koji donose podatke o izbornim borbama za Hrvatski sabor što su se provodile na teritoriji općine Molve koje je osnovana 1871. godine. Oko 1900. godine Molve imaju oko 3600 stanovnika. Većina rada zapravo govori o razvoju seljačkog pokreta braće Radić u Molvama te je Hrvatske pučka seljačka stranka (HPSS) osnovana u prosincu 1904. i ovdje. Počeci su bili teški pa su na izborima 1906. godine od 30.000 stanovnika po izbornom cenzusu samo njih 354 imala pravo glasa. Na biralište je izašlo 295 glasača, a od kojih je 185 glasovalo za mađarona Gejzu pl. Josipovića, 66 za Stjepana Radića, a 44 za Ivana Kristića, kandidata Hrvatsko-srpske koalicije. Međutim, seljački se pokret brzo razvijao, a povećanje izbornog cenzusa išlo je u korist HPSS-a. Tako su već na izborima 1908. i 1910. godine kandidati HPSS-a (Tomo Jalžabetić 1910. godine) dobili većinu glasova. Posebno je zanimljivo poglavlje o sukobima radićevaca i frankovaca u Molvama uoči izbora 1908. godine, pri čemu se frankovci nisu libili ni nasilja da omoguće pobjedu svojih kandidata. Na kraju rada se nalazi pjesma seljaka Ivana Saboleka spjevana u čast izborne pobjede Stjepana Radića 1908. godine.

U zadnjem radu koji potpisuje sveučilišna profesorica u mirovini Mira Kolar-Dimitrijević *Briga Podravine za djecu ugroženu u Prvom svjetskom ratu*, prikazuje se dolazak djece iz Istre, Bosne i Slovenije u Podravinu jer je tijekom Prvoga svjetskog rata Austro-Ugarsku u nekim krajevima zahvatila glad zbog prekida prometa i otežane opskrbe prehrambenim namirnicama. Tada je pod vodstvom zagrebačkog Središnjeg odbora za zbrinjavanje porodica mobiliziranih i u ratu poginulih vojnika organizirana velika humanitarna akcija preseljavanja djece. U samu Podravinu upućeno je oko 1000 mališana, a u prostore sjeverne Hrvatske oko 20.000 djece. To je za tu djecu bio spas jer je Podravina uživala glas gospodarski bogatog i naprednog kraja. Na kraju rada je prilog popisa udomitelja u koprivničkom, đurđevačkom i ludbreškom kotaru.

U poglavlju pod naslovom *Obljetnice* Hrvoje Petrić donosi opis bogatog znanstvenog rada i života prof. dr. sc. Dragutina Feletara, koji je iznimno važan za razvoj znanosti u Koprivnici, Podravini i šire, a u povodu njegove 65. obljetnice (1941. - 2006.). U istom poglavlju nalazi se i opis Borisa Mađerica o terenskoj nastavi švicarskih studenata u Podravini s međunarodne ljetne škole u Koprivnici. Na kraju su prikazi novih knjiga i časopisa.

Željko Karaula

PODRAVINA - Časopis za multidisciplinarna istraživanja, vol. VI, br. 11, Meridijani, Koprivnica 2007., 244. str.

Časopis za multidisciplinarna istraživanja Podravina izlazi već šestu godinu zaredom, što je zasluga njegova neumorna uredništva i pokretača časopisa, odgovornog urednika Dragutina Feletara i urednika Hrvoja Petrića. Kao i u prethodnim brojevima, teme i autori nisu striktno vezani za usko područje Podravine i Koprivnice, nego se obrađuju teme vezane za široko područje porječja rijeke Drave te prostora i naroda koji su povijesno i ekonomski oduvijek bili oslonjeni jedni na druge, a koji, unatoč današnjoj formalnoj političko i administrativnoj razdjeljenosti baštine, i danas dijele isto civilizacijsko nasljeđe i vrijednosti. Na naslovnoj stranici je fotografija završetka ugovora Vlastelinstva Čakovca i mjesta Donja Dubrava iz 1771. godine koji se čuva u arhivu Općine Donja Dubrava.

U prvom članku »*Suvremeni promet - uvjet razvoja Koprivnice*« Mladen Matica daje prikaz Koprivnice u kontekstu prometno-geografske položenosti na sjecištu uzdužnog podravskog i sekundarnog transverzalnog prometnog koridora Republike Hrvatske. Članak daje uvid u stanje nedovoljne iskorištenosti tog položaja te u mogućnosti i prilike koje će uslijediti gradnjom planiranih brzih cesta, Vrbovec, Križevci, Koprivnica, granica s mađarskom i drugog kolosijeka pruge Botovo - Dugo Selo te i Podravske brze ceste. Kako razvoj prometa ima multiplikativni karakter, a temelji se na razvijanju inovacija i visokog obrazovanja, autor očekuje da će ostvarivanjem ciljeva Koprivnica postati prometno lako dostupna, što će joj omogućiti da postane srednjoeuropski sveučilišni grad.

Dražen Živić i Ivana Žebec iz Instituta društvenih znanosti »Ivo Pilar« dali su sliku veličine i strukture demografske bilance u gradu Koprivnici tijekom druge polovice 20. stoljeća u radu »*Sastavnice demografske bilance u gradu Koprivnici tijekom druge polovice 20. stoljeća*«. Autori su analizirali dinamične i strukturne promjene u demografskoj slici kroz utjecaj modernizacijskih procesa u društvenom i gospodarskom razvoju grada, a naročito kroz proces industrijalizacije, deagrarizacije, deruralizacije i urbanizacije. Svi ti procesi umnogome su odredili najvažnije sastavnice u kretanju i razvoju stanovništva ovog prostora u drugoj polovici 20. stoljeća.

Hrvoje Petrić iz Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu u »*O nekim aspektima odnosa gospodarstva ljudi i okoliša u sjevernom djelu Križevačke županije i Varaždinskog generalata (Podravini) tijekom 17. stoljeća*« razmatra sastavnice odnosa ljudi, gospodarstva i okoliša u sjevernom dijelu Križevačke županije i Varaždinskog generalata tijekom 17. stoljeća. Ovaj mladi i talentirani znanstvenik težište svojih znanstvenih istraživanja u ovom radu temelji na osobinama stanovništva i temeljnim demografskim procesima s kraja 16. pa do početka 18. stoljeća. Autor obrađuje društveni, gospodarski, kulturni i vjerski život

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Scientific Research Journal for Economic and Environmental History

Volumen III / Broj 3
Zagreb - Samobor 2007.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Sekcija za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti Zagreb
(moderator: Hrvoje Petrić)

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« i »Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: doc. dr. Nataša Štefanec) Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (voditelj: prof. dr. sc. Drago Roksandić)

Urednici / Editors-in-chief:

Mira Kolar-Dimitrijević, Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Nataša Štefanec, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (Zagreb, Hrvatska), Daniel Barić (Le Havre-Pariz, Francuska), Slaven Bertoša (Pula, Hrvatska), Zrinka Blažević (Zagreb, Hrvatska), Tatjana Buklijaš (Cambridge, UK), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb, Hrvatska), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Halil İnalçik (Ankara, Turska), Egidio Ivetic (Padova, Italija), Aleksandar Jakir (Split, Hrvatska), Karl Kaser (Graz, Austrija), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb, Hrvatska), Kristina Milković (Zagreb, Hrvatska), Ivan Mirnik (Zagreb, Hrvatska), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Rijeka, Hrvatska), Gordan Ravančić (Zagreb, Hrvatska), Marko Šarić (Zagreb, Hrvatska), Nataša Štefanec (Zagreb, Hrvatska), Mladen Tomorad (Zagreb, Hrvatska), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Zagreb, Hrvatska), Zlata Živaković Kerže (Osijek, Hrvatska)

Grafički urednik / Graphic design:

Alojz Zaborac

Prijelom / Layout:

Meridijani, Marina Skelin

Lektura / Language editing:

Lidija Menges

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN:

1845-5867

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2007.

Adresa uredništva / Mailing address:

Hrvoje Petrić (urednik)
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@inet.hr

Na naslovnici:

Splavi na rijeci Dravi pokraj Donje Dubrave 1938. godine

Tiskano uz pomoć Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH i Grada Zagreba
